

En lektion i ödmjukhet

BOKANMÄLAN

Daniel Klein är professor i nationalekonomi vid George Mason University och en uttalad liberal i ordets klassiska bemärkelse. I sin nya bok, *Knowledge and Coordination*, gör han klart att han inte tror att vetenskap kan vara värderingsfri utan är i Myrdals (1930, 1968) anda väldigt öppen med sina ideologiska böjelser (s 247). Han skriver eftersom han är ”intresserad av att argumentera för frihet” (s 143). Öppenheten är befriande. Tråkigt nog får den säkert vissa att aldrig ens öppna boken.

Så är också udden i första hand riktad mot andra liberaler. Klein vill att hans åsiktsfränder, såväl neoklassiker som österrikare, slutar likställa exakt-het med vetenskaplighet och i stället tar till sig visdomarna från Friedrich Hayek och framför allt Adam Smith (s 32). Liberalismens anhängare måste erkänna att deras ”lära” i mycket är vag och opre-

cis, kasta ut sina formaliserade modeller och acceptera tillvarons rörlighet. På så vis blir de doktriner de förfäktar säkrare och mer gångbara (s 77).

Det blir mycket semantik – men av ett synnerligen relevant slag. Klein ägnar mycket tid åt att reda ut begreppsförvirringen kring de två huvudorden i bokens titel: kunskap och koordination. Dels skiljer han på spelteorins ömsesidiga koordination (*mutual coordination*) och vad han kallar sammanfogande koordination (*concatenate coordination*, s 37–39). Den senare är en variant på Hayeks (1967) spontana ordning. En bra illustration (som Klein inte nämner) torde vara Leonard Reads (1958) essä ”I, Pencil”, där en enkel penna berättar om sitt ursprung och konstaterar att ”ingen enskild människa vet hur man gör mig”. Likväl tillverkas sådana pennor. Det är en följd av de prismekanismer som i avsaknad av *top-down*-styrning koordinerar sammanfogningen av människors aktiviteter.

Då vi utvärderar den sammanfogande koordinationen vill Klein att vi går bortom vanliga nationalekonomiska

Daniel B Klein:
Knowledge and Coordination – A Liberal Interpretation, Oxford University Press, 2012, 351 sidor, ISBN 978-0-19-979412-6.

måttstockar som social välfärd, optimalitet och effektivitet. Han menar att vi också måste tänka i termer av estetik (s 40, s 52). Det finns inga strikta regler för hur man recenserar konst och det borde inte heller finnas det för hur man recenserar ett samhällssystem (s 214).

Men *vem* recenserar den sammanfogande koordinationen? Kleins svar på den frågan lär få en del att sätta kaffet i halsen: det är ett osynligt högre väsen vid namn Joy som beskådar den stora ekonomiska ordningen. Joy är givetvis en allegori, en variation på Smiths (1759) *impartial spectator* – men Klein gör medvetet allegorin så uttalad som möjligt för att det ska vara tydligt att det rör sig om fiktion (s 224).

Precis som en människa koordinerar färger då hon dekorerar hemma koordinerar Joy sammanfogningen av människors aktiviteter. Och ja, Joy är enligt Klein liberal i bred bemärkelse. Liberala regler genererar en spontan ordning som Joy föredrar (s 61–62), eftersom ett sådant system är mer självkorrigerande än ett där den statliga styrningen är stark (s 235).

Samtidigt medger Klein att idén om sammanfogande koordination inte förutsätter någon specifik politisk ideologi och att statliga ingrepp kan förbättra den sammanfogade koordinationen (s 53–54). Man kan fråga sig varför Joy skulle tycka att en icke-diskretionär socialliberalism vore mindre estetisk än *laissez-faire-liberalism*?

Klein angriper emellertid det faktum att många ekonomiska modeller i praktiken likställer kunskap med information, detta genom antagandet om allmän kunskap. Denna ”tillplattning” ger politiker illusionen att de enkelt kan göra ingrepp i den sammanfogande koordinationen utan att det får negativa konsekvenser. Den har även resulterat i att entreprenörskap som fenomen i mycket har försvunnit från nationalekonomin,

eftersom entreprenörskap handlar om att göra de tolkningar och bedömningar som faktiskt krävs för att omvandla information till kunskap (s 147–155). Likväl är entreprenörskap centralt för den sammanfogande koordinationen (s 77) och i slutändan för ekonomisk utveckling (s 111–113). Kontentan blir att ju friare människor är, desto mer möjlighet och motivation finns det för entreprenöriella idéer att blomstra.

Detta är vad som får Kleins vågskål att tippa i frihetlig riktning och leder till hans ”frihetspresumtion”. Frihetspresumtionen är inte exakt eller grammatisk i sina bedömningar, utan är med Smiths (1759, s 327) ord ”loose, vague and indeterminate”. Den gäller heller inte i varje enskilt fall, utan på det stora hela – entreprenörskap är t ex inte alltid gynnsamt för den sammanfogande koordinationen. Vaghet och icke-generaliserbarhet låter inte eftersträvansvärt, men enligt Klein gör det hans liberalism mer robust än mer kategoriska, absoluta varianter. I slutändan gör det frihetspresumtionen mer livskraftig (s 77).

Även om Klein i huvudsak riktar sig till liberaler kan boken med fördel läsas av folk av annan politisk färg. Man behöver inte köpa frihetspresumtionen eller Kleins resonemang fullt ut för att ha nytta av denna tankeväckande lektion i ödmjukhet. Bokens stora förtjänst är att den för Adam Smith till förgrunden och i synnerhet hans bland ekonomer mindre kända verk *The Theory of Moral Sentiments*. Klein anser i Hayeks (1988) anda att nationalekonomers uppdrag är att förklara att vi inte vet hur man intervenerar i ekonomin på ett sätt som är gynnsamt för den sammanfogande koordinationen. Således måste vi vara försiktiga i våra rekommendationer för hur samhället ska organiseras (s 250).

Man kan vara sympatisk till denna hållning och ändå vara tveksam till möjligheterna att få tillstånd förändring i

någon bredare bemärkelse genom att följa Kleins recept. Få inom politik och media vill höra experten säga att han inte vet hur saker och ting ligger till, om än på aldrig så kvalificerade grunder; de vill ha ett bra ljudklipp eller ett pratminus som kan gå i tryck. Också om det gick att genomdriva en norm inom samhällsvetenskapen om vad Myrdal kallade en ideologisk varudeklaration skulle vinsterna vara stora för den enskilde i att bryta mot denna norm och påstå sig vara objektiv.

Slutligen får man känslan av att någon på Oxford University Press inte riktigt gjort sitt jobb. Allting i boken passar nämligen inte in. Appendixet är ett talande exempel: det består av ett kapitel med lösryckta tankar, ett annat med en radda citat av Michael Polanyi. Och det verkar som att boken egentligen börjar först i och med kapitel 3. Denna röra är delvis en följd av att boken är en sammanläggning av texter skrivna under femton års tid.

Boken är inte så *effektiv* som den kunde ha varit, men det är nog också en

del av poängen. Kleins syn på ekonomin är trots allt att den är rörig och förvirrande och bör bedömas på basis av andra kriterier än enbart effektivitet. Kanske är det rimligt att göra detsamma med hans bok?

Niklas Elert

Ekon lic, doktorand i nationalekonomi,
Örebro universitet

REFERENSER

Hayek, F A (1967), *Studies in Philosophy, Politics, and Economics*, University of Chicago Press, Chicago.

Hayek, F A (1988), *The Fatal Conceit: The Errors of Socialism*, University of Chicago Press, Chicago.

Myrdal, G (1930), *Vetenskap och politik i nationalekonomien*, Norstedts, Stockholm.

Myrdal, G (1968), *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen*, Rabén & Sjögren, Stockholm.

Read, L (1958), *I, Pencil: My Family Tree as Told to Leonard Read*, Foundation for Economic Education, New York.

Smith, A (1759), *The Theory of Moral Sentiments*, A. Millar in the Strand, London.